

ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогоднішній день увага підприємств в процесі управління, перш за все, сконцентрована на тих господарських операціях, які формують основну його діяльність, є головною метою його створення та приносять левову частку доходів. Такою діяльністю є операційна діяльність суб'єктів господарювання, характер якої залежить від специфіки галузі економіки до якої вони належать.

Згідно НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” операційна діяльність – основна діяльність підприємства, яка пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю [2].

Необхідність проведення аналізу операційної діяльності виникає на підприємствах будь-якої організаційно-правової форми. Об'єктами аналізу операційної діяльності є витрати і доходи, які генерують грошові потоки господарюючих суб'єктів та рівень яких визначає величину прибутку та рентабельності.

Аналітичне дослідження операційної діяльності передбачає використання сукупності певних правил, прийомів та методів його проведення, тобто методики аналізу. Так як економічний аналіз відіграє значну роль в обґрунтуванні управлінських рішень, тому його методики визначаються загальними функції управління, зокрема доцільно виокремити методику ретроспективного, оперативного та перспективного аналізу операційної діяльності.

Зазвичай, економічний аналіз в практичній діяльності зводиться до ретроспективного аналізу, який є найбільш розробленим. Він базується на бухгалтерській і статистичній звітності та дозволяє оцінити ефективність операційної діяльності, яка була здійснена у минулих звітних періодах.

Ретроспективний аналіз називають також поточним, оскільки він найчастіше проводиться за поточними планово-звітними періодами роботи. Особливість методики поточного аналізу полягає в тому, що фактичні результати діяльності (виручка від реалізації, прибуток, собівартість і ін.) оцінюються порівняно з планом і даними попередніх аналітичних періодів.

Ретроспективний аналіз є надійною базою перспективного аналізу і дозволяє оцінити дієвість і правильну спрямованість оперативного аналізу.

Оперативний економічний аналіз, на відміну від поточного, наближений в часі до моменту здійснення господарських операцій. Савицька Г. В. [3, 14] відносить оперативний аналіз до ретроспективного, а Баканов М. И. [1, 291] розглядає його як самостійний вид аналізу. Він ґрунтується на даних первинного обліку (оперативно-технічного, бухгалтерського і статистичного) і

безпосереднього спостереження за процесом виробництва. Відмінною рисою оперативного аналізу є дослідження саме натуральних показників. Проте, слід зазначити, що в сучасних умовах оперативний аналіз операційної діяльності зводиться не тільки до процесу виробництва, а й охоплює фінансові показники – виручку від реалізації, грошові потоки та прибуток.

Перспективний аналіз проводиться до здійснення господарських операцій для обґрунтування оперативних і стратегічних управлінських рішень та застосовується для прогнозування основних показників і результатів операційної діяльності.

У практичних методиках і дослідженнях завдання перспективного аналізу конкретизуються по: об'єктам аналізу (бригада, ділянка, цех, підприємство); показникам діяльності (обсяг продукції, собівартість і т. д.); горизонтам перспективи (аналіз поточної перспективи – зміна, доба; аналіз найближчої перспективи – місяць; аналіз середньострокової перспективи – 2-3 роки; аналіз довгострокової перспективи – 5 років і більше) [1, 300].

Методика аналізу операційної діяльності включає дві групи прийомів, які використовуються на різних етапах аналітичного дослідження: якісні (абстрактно-логічні) та кількісні (описові та аналітичні).

На початковій стадії проведення ретроспективного аналізу використовують групування, агрегування, деталізацію, табличне та графічне відображення даних. На наступній стадії аналізу застосовують один із методів порівняння: структурний, часовий, динамічний, просторовий або їх поєднання. До методів детермінованого факторного аналізу операційної діяльності належать способи, що дозволяють кількісно визначити величину впливу факторів на зміну результативних показників (валового та операційного прибутку, грошового потоку від операційної діяльності, рентабельності операційної діяльності): спосіб ланцюгових підстановок, абсолютних або відносних різниць, індексний, в основу яких покладено принцип елімінування; інтегральний спосіб, спосіб пропорційного ділення. Стохастичне моделювання здійснюється з використанням аналітичного групування, кореляційно-регресійного методу, дисперсійного та компонентного аналізу. Основу перспективного аналізу складають наступні методи прогнозування: евристичні методи (метод експертних оцінок, “мозкового штурму”, метод “дерева цілей”, метод сценаріїв) методи екстраполяції (методи визначення середніх величин, екстраполяція тренду, експоненціальне згладжування) та економетричні методи.

Отже, метою аналізу операційної діяльності є визначення достатнього обсягу операційного прибутку підприємства та підвищення рентабельності на основі ефективного управління його операційними доходами та витратами в процесі досягнення стратегічних завдань розвитку.

Література

1. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, М. В. Мельник, А. Д. Шеремет ; под ред. М. И. Баканова [5-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 536 с.

2. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності” : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13*
3. *Савицкая Г. В. Теория анализа хозяйственной деятельности : учеб. пособие / Г. В. Савицкая – М. : ИНФРА-М, 2005. – 281 с.*